

Το υποκείμενο του ρήματος

Γεια σας! Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με το υποκείμενο του ρήματος στα αρχαία ελληνικά. Παράλληλα θα δώσουμε και παραδείγματα στα νέα ελληνικά (ΝΕ).

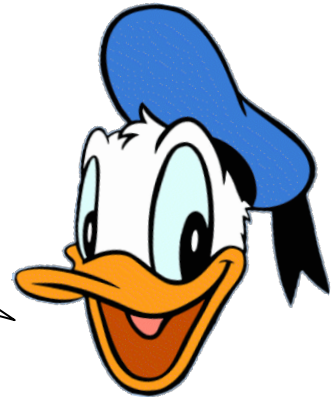
Τί είναι το υποκείμενο; Υποκείμενο είναι η λέξη (ή η φράση) για την οποία γίνεται λόγος στην πρόταση. Με άλλα λόγια υποκείμενο είναι η λέξη που δείχνει σε μια πρόταση ποιος ενεργεί ή ποιος δέχεται μια ενέργεια ή ποιος βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Σε ποια πτώση μπαίνει το υποκείμενο του ρήματος; Το υποκείμενο του ρήματος στα αρχαία ελληνικά, όπως και στα νέα, μπαίνει πάντοτε σε πτώση **ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ** π.χ.

Ὁ Φίλιππος γράφει (= Ο Φίλιππος γράφει)

Οἱ παῖδες γράφουσιν (= Τα παιδιά γράφουν)

Να θυμάσαι πάντα ότι το **υποκείμενο του ρήματος** βρίσκεται σε πτώση **ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ**.

Πώς βρίσκουμε το υποκείμενο σε μια πρόταση;

Ακουλουθούμε τα παρακάτω βήματα...

1. Βρίσκουμε το ρήμα της πρότασης.
2. Στη συνέχεια προσέχουμε το πρόσωπο του ρήματος.
3. Αν το ρήμα είναι στο α' ή β' πρόσωπο του ενικού ή του πληθυντικού αριθμού, τότε το υποκείμενο είναι εύκολο να το βρούμε, γιατί θα είναι μία από τις προσωπικές αντωνυμίες: ἐγώ, ἐσύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς, π.χ.

ἐγώ γράφω
ἐσύ γράφεις
ἡμεῖς γράφομεν
ὑμεῖς γράφετε

Παραδείγματα:

α) **Σύ καρπούς θύεις ἐν τῷ βωμῷ.** (= Εσύ προσφέρεις καρπούς στο βωμό.)

Το ρήμα είναι το **θύεις** και βρίσκεται στο β' ενικό πρόσωπο, άρα το υποκείμενο είναι το **σύ**.

β) **Ἡμεῖς ἐσμὲν πολῖται τῆς Ἀθήνας.** (= Εμείς είμαστε πολίτες της Αθήνας.)

Το ρήμα είναι το **ἐσμὲν** (=είμαστε) και βρίσκεται στο α' πληθυντικό πρόσωπο, άρα το υποκείμενο είναι το **ἡμεῖς**.

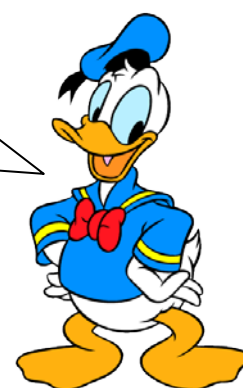
γ) **Ὑμεῖς ταῦτα μὲν οὖν παραλείψετε.** (= Εσείς αυτά λοιπόν θα τα αφήσετε.)

Το ρήμα είναι το **παραλείψετε** και βρίσκεται στο β' πληθυντικό πρόσωπο, άρα το υποκείμενο είναι το **ὑμεῖς**.

Καλά μέχρι εδώ!! Όμως τί γίνεται αν το ρήμα βρίσκεται στο γ' ενικό ή στο γ' πληθυντικό πρόσωπο;

Σε αυτή την περίπτωση, αν δηλαδή το ρήμα βρίσκεται στο γ' ενικό ή στο γ' πληθυντικό πρόσωπο, τότε ρωτάμε ποιος, ποια, ποιο + ρήμα ή ποιοι, ποιες, ποια + ρήμα. Ας δούμε τα παραδείγματα...

Παραδείγματα:

α) **Ὁ Ἀγησίλαος ἐδίωκε ἐκείνους.** (= Ο Αγησίλαος κατεδίωκε εκείνους.)

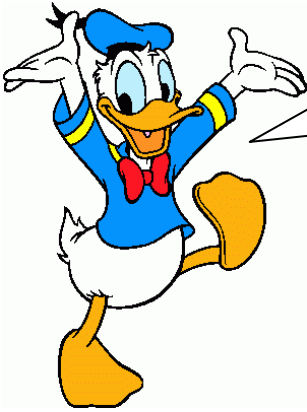
Το ρήμα είναι το **ἐδίωκε** και βρίσκεται στο γ' ενικό πρόσωπο.

Ρωτάμε: ποιος ἐδίωκε; = **Ὁ Ἀγησίλαος** > υποκείμενο.

β) **Οἱ ἵπποι φέρουσιν τοὺς καρπούς ἐκ τοῦ ἀγροῦ.** (= Τα άλογα φέρουν τους καρπούς από τον αγρό.)

Το ρήμα είναι το **φέρουσιν** και βρίσκεται στο γ' πληθυντικό πρόσωπο.

Ρωτάμε: ποιοι φέρουσιν; = **Οἱ ἵπποι** > υποκείμενο.

Να θυμάσαι ότι **ΟΛΑ** τα ρήματα έχουν υποκείμενο! Είτε γράφουμε είτε λέμε κάποιο ρήμα λέμε ταυτόχρονα και το υποκείμενό του. Το υποκείμενο όμως μπορεί να παραλείπεται. Ας δούμε σε ποιες περιπτώσεις...

Το υποκείμενο του ρήματος μπορεί να παραλείπεται στις εξής περιπτώσεις:

α) Όταν το ρήμα της πρότασης βρίσκεται στο **α'** ή **β'** πρόσωπο, τότε το υποκείμενο μπορεί να παραλείπεται, αφού το καταλαβαίνουμε εύκολα από την κατάληξη του ρήματος.

π.χ.

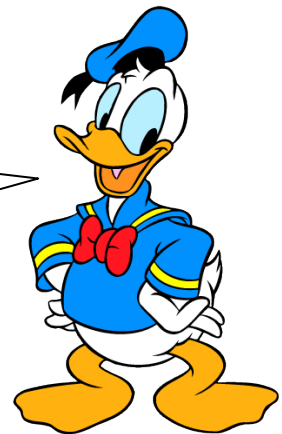
Θαυμάζομεν τὸν γεωργόν.

Το ρήμα είναι το θαυμάζομεν. Βρίσκεται στο **α'** πληθυντικό. Το υποκείμενο είναι το **ἡμεῖς** το οποίο όμως παραλείπεται, γιατί εννοείται.

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν.

Το ρήμα είναι το πιστεύω. Βρίσκεται στο **α'** ενικό. Το υποκείμενο είναι το **ἐγώ** το οποίο όμως παραλείπεται, γιατί εννοείται.

Το ίδιο συμβαίνει και στα ΝΕ.
Λέμε για παράδειγμα «**Θέλω** ένα παγωτό». Το υποκείμενο **εγώ** παραλείπεται.

β) Όταν το ρήμα της πρότασης είναι **γ'** προσώπου και το υποκείμενο είναι ομόρριζο με το ρήμα (σύστοιχο υποκείμενο).

π.χ.

Ἐσάλπιγξε.

Το υποκείμενο **ὁ σαλπιγκτής** παραλείπεται γιατί εννοείται.

Ἐκήρυξε.

Το υποκείμενο **ὁ κήρυξ** παραλείπεται γιατί εννοείται.

Το ίδιο συμβαίνει και στα ΝΕ.
Για παράδειγμα λέμε «Δε
χορεύεται πια» κι εννοούμε «ο
χορός».

γ) Όταν υπάρχουν στην πρόταση τα ρήματα **λέγουσιν** ή **φασίν**, τότε ως υποκείμενο εννοείται η λέξη άνθρωποι.

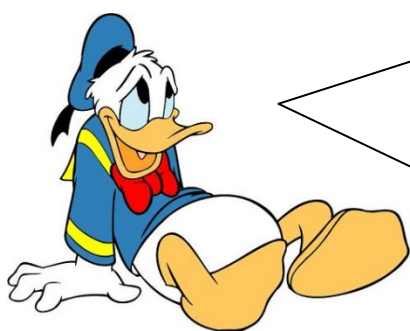
Τούτων δὲ ῥηθέντων ἐξ αἰθρίας ἀστραπᾶς τε καὶ βροντᾶς λέγουσιν αἰσίους αὐτῶ φανῆναι. (= Λένε πως όταν τα 'πε αυτά, μέσ' από καθαρό ουρανό φάνηκαν —καλότυχο για κείνον σημάδι— αστραπές και βροντές)

Το ρήμα είναι το λέγουσιν. Ως υποκείμενο εννοείται η λέξη άνθρωποι.

Καίτοι ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, ὥσπερ φασίν... (μτφρ. αν και ήταν άνδρες γενναίοι, όπως λένε)

Το ρήμα είναι το φασίν. Ως υποκείμενο εννοείται η λέξη άνθρωποι.

δ) Όταν εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα. Όταν, δηλαδή, έχουμε ένα κομμάτι του λόγου ή μια περίοδο με πολλές προτάσεις, και σε μια πρόταση είναι γνωστό το υποκείμενο, τότε στην επόμενη το υποκείμενο δεν αναφέρεται γιατί εννοείται.

Ας δούμε ένα παράδειγμα της τελευταίας περίπτωσης στα ΝΕ: **Ο Γιώργος πλύθηκε, ντύθηκε και έφυγε.** Έχουμε μια περίοδο με τρεις προτάσεις. Στην πρώτη πρόταση το υποκείμενο του ρήματος πλύθηκε είναι ο Γιώργος. Στη δεύτερη και στην τρίτη πρόταση το υποκείμενο είναι πάλι ο Γιώργος· όμως παραλείπεται, γιατί εννοείται. (Αν το λέγαμε συνέχεια τότε ο λόγος θα ήταν έτσι: Ο Γιώργος πλύθηκε, ο Γιώργος ντύθηκε και ο Γιώργος έφυγε.)

Ἀρχίδαμος ἐστρατεύετο. Καρύας μὲν ἐξαιρεῖ κατὰ κράτος, καὶ ὄσους ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν. (= ο Αρχίδαμος κίνησε για εκστρατεία. Στην αρχή κατέλαβε με έφοδο τις Καρύες κι έσφαξε όσους έπιασε ζωντανούς.)

Υποκείμενο του ρ. ἐστρατεύετο είναι ο Αρχίδαμος.

Υποκείμενο των ρ. ἐξαιρεῖ, ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν είναι ο Αρχίδαμος. Παραλείπεται, γιατί εννοείται εύκολα.

ε) Όταν το ρήμα δηλώνει φυσικό φαινόμενο, ως υποκείμενο εννοούνται οι λέξεις θεός ή Ζεύς.

Ἐν τοῖς ὄρεσι ὕει (= Στα βουνά βρέχει)

Ας δούμε τώρα ποιες λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως υποκείμενο.

Λέξεις που χρησιμοποιούνται ως υποκείμενο.

Ως υποκείμενο χρησιμοποιούνται:

α) **Ουσιαστικό**, π.χ.

ΑΕ Ὁ Φίλιππος γράφει

ΝΕ Ὁ Φίλιππος γράφει

β) **επίθετο**, π.χ.

ΑΕ Οἱ τελευταῖοι κατέβαινον

ΝΕ Οἱ τελευταῖοι κατέβαιναν

γ) **αντωνυμία**, π.χ.

ΑΕ Ἐγώ εἰμί καλός

ΝΕ Εγώ εἶμαι καλός

δ) **αριθμητικό**, με ή χωρίς το άρθρο, π.χ.

ΑΕ Οἱ τριάκοντα πονηροὶ ἦσαν

ΝΕ Οἱ τριάντα ἦταν πονηροὶ

ε) **μετοχή** πάντοτε με άρθρο, π.χ.

ΑΕ Οἱ ἐργαζόμενοι ἀφίκοντο (=ήρθαν)

ΝΕ Οἱ ἐργαζόμενοι ἦρθαν

στ) **απαρέμφατο**

- ΑΕ Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν (= το να μιλάς με λίγα λόγια είναι φιλοσοφία)
ΝΕ -----

ζ) **εμπρόθετος προσδιορισμός** (με ή χωρίς άρθρο), π.χ.

- ΑΕ Οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἔφυγον
ΝΕ Οι ἀπό πάνω μετακόμισαν

η) **επίρρημα** με ή χωρίς άρθρο, π.χ.

- ΑΕ Οἱ πάλαι ἦσαν ἀνδρεῖοι
ΝΕ Το αύριο είναι αβέβαιο

θ) **λέξη ή φράση με άρθρο** (ουσιαστικοποιημένη), π.χ.

- ΑΕ Ὁ μὲν οὐχ ὑπεύθυνος ἦν
ΝΕ Το γράφω είναι ρήμα

ι) **ολόκληρη πρόταση**, π.χ.

- ΑΕ Ὅσοι ἐδυνήθησαν ἐστρατοπευδεύοντο (μτφρ. όσοι μπόρεσαν στρατοπεύδευαν)
ΝΕ Ὅποιος θέλει μπορεί